

**Авторска справка за приносите, резюме на научните трудове
на гл.ас.д-р Христина Тодорова Атанасова,
представени за участие в конкурс за Доцент по 3.6. Право (Гражданско и семейно
право) в СУ „Св. Климент Охридски“, обявен в ДВ, бр. 61 от 28.07.2017г.**

За участие в конкурса за доцент е представен списък с научни публикации по Гражданско и семейно право, които не повтарят темата на докторската дисертация - 1 монография, 1 учебник, 1 учебно помагало, 2 студии, 3 статии и 6 доклада.

МОНОГРАФИЯ, УЧЕБНИК, УЧЕБНО ПОМАГАЛО
---

1. Авторска справка за приносите и резюме на монографията „Конфликтът на интереси в застраховането“, 2017, София, Neofeedback

Монографията е в обем 241 страници и е структурирана в увод, три глави, заключение и използвана литература (библиографска справка). От тях 226 страници са изложение по същество. Отделно е обособено съдържанието в 4 страници и библиографската справка – от 5 страници. Уводът е в обем 4 страници, а заключението - 7 страници. Всяка глава е разделена на параграфи, а всеки параграф – на точки. В заключението място намират както авторските изводи, така и предложенията за усъвършенстване на нормативната уредна (de lege ferenda). Книгата е първото монографично изследване на конфликтът на интереси в частноправната застрахователна теория, което подчертава нейната уникалност и значимост. Тази разработка е първото цялостно изследване на законовата уредба на конфликта на интереси в застрахователния сектор. Тя включва коментар на законовата регламентация, както в публичната сфера, така и в други частноправни сфери. Изхождайки от материалноправните основания за възникване на конфликт на интереси, уредени от ЗПУКИ, е направен опит да се даде дефиниция за конфликт на интереси в застрахователния сектор. Направен е преглед на ситуациите, при които може да възникне конфликт на интереси при осъществяване на застрахователно посредничество, като е разгледана и чуждата регламентация в съответната област. Обърнато е специално внимание на предотвратяването и установяването на конфликт на интереси при управляващите органи на застрахователите. И на последно място, след съпоставителна характеристика между уредбата на чуждото законодателство и българското, е направено предложение за приемане на български закон.

Изследването е съобразено със законодателството към август 2017г.

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

УВОД

ГЛАВА I. КОНФЛИКТ НА ИНТЕРЕСИ СПОРЕД БЪЛГАРСКОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО – ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА

§ 1. Историческо развитие на нормативната уредба в областта на конфликта на интереси.

- 1.1. Историческо развитие.
- 1.2. Съпоставка между уредбата на конфликта на интереси в публичния и в частния сектор – обща и специална нормативна уредба.
  - 1.2.1. Публичен сектор – ЗПУКИ.
  - 1.2.2. Бизнес сектор.
- 1.3. Частноправна нормативна уредба, уреждаща конфликта на интереси.
  - 1.3.1. Търговски закон;
  - 1.3.2. Закон за дружествата със специална инвестиционна цел;
  - 1.3.3. Закон за кредитните институции;
  - 1.3.4. Кодекс за застраховането;
  - 1.3.5. Закон за дейностите по предоставяне на услуги;
  - 1.3.6. Правила относно професионалната етика.
- 1.4. Специфика на застрахователната нормативна уредба.
  - 1.4.1. Закон за застраховането;
  - 1.4.2. Отмененият Кодекс за застраховането;
  - 1.4.3. Новият Кодекс за застраховането;
  - 1.4.4. Закон за КФН;
  - 1.4.5. Правилник за устройството и дейността на Гаранционния фонд

§ 2. Отграничаване на конфликта на интереси от други сходни институти.

- 2.1. Корупция;
- 2.2. Подкуп;
- 2.3. Престъпление;
- 2.4. Процедура по възлагане на обществени поръчки.

ГЛАВА II. КОНФЛИКТ НА ИНТЕРЕСИ В ЗАСТРАХОВАНЕТО.

§ 1. Материалноправни основания за възникване на конфликт на интереси.

- 1.1. За понятието „конфликт на интереси“;
- 1.2. Частен интерес / облага;
- 1.3. Субекти - свързани лица, заинтересовани лица и икономически свързани лица.
  - 1.3.1. Свързани лица;
  - 1.3.2. Икономически свързани лица;

1.3.3. Заинтересовани лица.

§ 2. Конфликт на интереси при управляващите органи на застрахователя.

2.1. Правилата при застраховател АД;

2.2. Преглед на вътрешните правила на някои международни застрахователи.

§ 3. Конфликт на интереси при застрахователното посредничество.

3.1. Сравнителна характеристика с други държави.

3.1.1. САЩ;

3.1.2. Китай;

3.1.3. Европейското законодателство.

§ 4. Застраховка правни разноски.

4.1. Нормативна уредба.

4.1.1. Директива 2009/183/ЕО;

4.1.2. Кодексът за застраховането.

4.2. Характеристика на договора за застраховка на правни разноски.

4.2.1. Обща нормативна рамка.

4.2.2. Задължения на застрахователя.

4.2.3. Задължения на застрахования.

ГЛАВА Ш. ЧУЖД ОПИТ И ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ.

§ 1. Правна уредба на чуждестранното застрахователно законодателство.

1.1. Опитът на държави – членки на ЕС.

1.1.1. Италия;

1.1.2. Германия.

1.2. Законодателството на третите държави.

1.2.1. САЩ;

1.2.2. Русия.

§ 2. Предложението за български закон.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

УВОД

В нашата правна доктрина няма специално изследване относно застрахователноправната уредба на конфликта на интереси и начините за неговото предотвратяване и установяване. В този смисъл, както и липсваща съдебна практика дават основание на автора да направи някои предложения с оглед усъвършенстването и прилагането на нормативната уредба. Актуалността на темата за конфликта на интереси в застраховането се обосновава от факта на членство на РБългария в ЕС и прокламираните от европейското законодателство две от основните свободи – за правото на установяване и

за свободното предоставяне на услуги. Именно по тази причина една не малка част от предлаганите застрахователни продукти на нашата територия се извършват от застрахователи със седалище в друга европейска държава, които имат приети вътрешни актове, уреждащи професионалната етика (етични кодекси). Що се отнася до застрахователите със седалище РБългария, никой от тях не урежда по изчерпателен начин ситуациите, при наличието на които е възможно да се стигне до конфликт на интереси.

Както всяко теоретично изследване, така и това си поставя за цел да отговори на три основни въпроса: какъв е действителният смисъл на закона (Кодекса за застраховането); как следва да бъде прилаган и как може да бъде подобрен. Породените въпроси насочиха интереса на автора към избраната тема.

Проблемът, който с изследването се прави опит да се разреши, е нуждата от приемането на единен закон за конфликта на интереси в частния сектор.

Обект на изследването е понятието за „конфликтът на интереси“. Предмет на изследване е същностната характеристика на конфликта на интереси в застрахователния сектор. С настоящия труд авторът си поставя за задача да отговори на въпроса „Как се доказва конфликтът на интереси в стопанския сектор, какъвто е застраховането като търговска дейност“. Отговорът на този въпрос се корени в решаването на следните задачи: а) да се изследва уредбата на конфликта на интереси в историческото ѝ развитие; б) да се изясни, чрез използването на съпоставителна характеристика, разликата между конфликт на интереси в публичния сектор и в бизнес сектора; и в) да се съпостави българското и чуждото законодателство (на други държави – членки на ЕС и трети страни) в тази област. Даването на отговор на тези въпроси ще създаде сигурност при прилагането на нормативната уредба, отговорност от страна на застрахователите при създаването на ефективна вътрешна организация на дейността си по начин, който да не позволява конфликт на интереси да засяга неблагоприятно интересите на ползвателите на застрахователни услуги, както и делегирането на правомощие на Комисията за финансов надзор чрез приемането на наредба да определи по-подробни изисквания за изпълнение на задължението на застрахователите за създаване на ефективна вътрешна организация и за информиране на клиентите.

Целта на настоящия труд е да разкрие конфликта на интереси в застрахователните частноправни отношения и да предложи решения за предотвратяването и избягването му. За постигане на целта авторът разглежда специфичната връзка между конфликтът на интереси в бизнеса и принципите на съвременното корпоративно управление.

ГЛАВА I. КОНФЛИКТ НА ИНТЕРЕСИ СПОРЕД БЪЛГАРСКОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

В Глава първа е разгледано историческото развитие на нормативната уредба, тръгвайки от кандидатурата на РБългария за член на ЕС, когато конфликтът на интереси в публичния сектор получава за пръв път законодателна уредба. Едва с приемането и влизането в сила на ЗПУКИ през 2009г. по законов ред се уреждат правила относно

предотвратяването и установяването на конфликт на интереси в сферата на лица, изпълняващи публични функции. От друга страна една не малка част от търговското право (правото на търговците), от специалното търговско законодателство (банково, застрахователно, инвестиционно) и от стопанското право (доставчиците на услуги и предприемачите, т.е. субекти, които нямат търговско качество) уреждат в своите нормативни актове възможността за възникване и съществуване на конфликт на интереси.

С цел постигане на изчерпателност на изследването е направен лаконичен и систематизиран преглед на уредбата на публичния сектор, приемайки че ЗПУКИ е общ закон и уредбата на бизнес сектора.

Обръща се специално внимание на частноправната нормативна уредба, уреждаща конфликта на интереси. На първо място по значимост е Търговския закон (чл. 142, който урежда забраната за извършване на конкурентна дейност от управителя на ООД; чл. 229 – конфликт на интереси при участие в общото събрание на акционер; чл. 237 – права и задължения на членовете на съветите на АД; чл. 240б – договори с членовете на съветите и свързани с тях лица). Други закони - Закон за дружествата със специална инвестиционна цел (глава IV „Разкриване на информация и конфликт на интереси“); Закон за кредитните институции (глава VI, озаглавена „Разкриване на конфликт на интереси“); Кодекс за застраховането (Глава десета „Разкриване на конфликт на интереси. Застрахователна тайна“, членове 146-151, а също и в членовете, уреждащи застраховката „Правни разноски“ (чл. 420-425)); Закон за дейностите по предоставяне на услугите; Правила относно професионалната етика (в Етичен кодекс на адвоката, Кодекс за етично поведение на българските магистрати, Етичен кодекс на съдебните служители, Кодекс за поведение на служителите в държавната администрация и др.). **В обобщение** може да се направи извод, че разгледаните закони съдържат отделни елементи от материята за конфликт на интереси – предварително деклариране на частен интерес; задължение за отстраняване от участие в дейности/заседания при наличие на частен интерес; забрана за извършване на определена дейност след преустановяване заемането на определена позиция и т.н. Подходът на законодателя при използването на конфликт на интереси в различните закони е като „към ноторно известните факти“, т.е. нормотворецът е приел, че всяко физическо лице при съобразяване на своето поведение с диспозицията на правната норма самостоятелно може да направи преценка за наличието на факти, които могат да се определят като „конфликт на интереси“. Това означава, че уредбата на конфликта на интереси в частния сектор е фрагментарна – няма закон, който да урежда по общ начин всички елементи на понятието за конфликт на интереси, така както е направено в ЗПУКИ относно изпълнението на публични длъжности. Следователно липсата на контролен механизъм за установяване на конфликт на интереси в бизнес сектора, води до единични и съмнителни резултати. В законите, уреждащи упражняването на свободна професия, липсва уредба за конфликт на интереси. А именно там има доста възможности за възникване на такъв.

Глава първа продължава с теоретична постановка на спецификата на застрахователната нормативна уредба в областта на конфликта на интереса. Проследено е историческото развитие на проблематиката в областта на застраховането, като се прави задълбочен анализ на уредбата, съдържаща се в настоящия Кодекс за застраховането. Отправен е поглед и към други специфични закони - Закон за Комисията за финансов надзор (глава Пета „Избягване на конфликт на интереси“) и Правилник за устройството и дейността на Гаранционния фонд (в чл. 17). Новоприетият КЗ, който е обн. ДВ. бр. 102/2015г. и влезе в сила на 01.01.2016г., съдържа също правила относно материята за конфликта на интереси. Сега действащият кодекс дава малко по-различна нормативна уредба относно конфликта на интереси, в сравнение с тази, която се съдържа в отменения кодекс. Глава десета, озаглавена „Разкриване на конфликт на интереси. Застрахователна тайна“ и Глава четиридесета „Отделни класове застраховки срещу вреди“, раздел II „Застраховане на правни разноски“ съдържат основните специфични моменти относно материята за конфликта на интереси в застраховането. Тази уредба се свежда основно до следните два момента: избягване и/или разкриване на конфликт на интереси и особени (специфични) изисквания за избягване на конфликт на интереси.

- Разкриване и избягване на конфликт на интереси

Уредбата се съдържа в чл. 146, ал. 1- 8 от КЗ. Прави впечатление, че при тълкуване на заглавието на първо място е поставено действието „разкриване“, което означава, че е налице (съществува), възникнал е конфликт на интереси, който е нужно да бъде обявен. На следващо място е действието „избягване“, което има превантивен ефект. Това означава, че с по-голяма тежест е установяването на реален конфликт на интереси, а на втори план е оставен превантивния характер и предприемането на предварителни мерки за избягване на такъв. Друго, което прави впечатление е, че двете действия са взаимно свързани (едното е следствие от другото) чрез използване на съюза „и“, а не алтернативно чрез използване на „или“, т.е. конфликтът на интереси първо се разкрива, а след това се избягва. По мое мнение е наложително на първо място да бъдат предприети действия по предотвратяване на конфликт на интереси чрез въвеждане на процедури за избягване на потенциален конфликт на интереси, и след това (при неизпълнение) да се пристъпи към разкриване на вече възникнал конфликт. Двете действия не е задължително да са свързани. Може с предприемането на действия за избягване на конфликт на интереси изобщо да не настъпи такъв, или ако конфликтът е настъпил, то той да бъде разкрит. Това означава, че е допустимо избягването и/или разкриването на конфликт на интереси да не са взаимно обусловени. Двете могат да се реализират отделно едно от друго, а могат да бъдат и следствие едно от друго (разкриването е следствие от неспазване на правилата за избягване).

Новият чл. 146 от КЗ кореспондира с отменения чл. 90 от стария КЗ. И в сега действащия КЗ продължава своето действие правилото, че всеки член на управителен или контролен орган, всяко друго лице на ръководна длъжност, както и всяко друго лице, оправомощено да управлява и да представлява застраховател/презастраховател, е длъжно

да уведомява писмено управителния орган на застрахователя, когато сключва със застрахователя/презастрахователя, договор, който излиза извън обичайната дейност на застрахователя/презастрахователя или съществено се отклонява от обичайните пазарни условия. Това задължение продължава да тежи и когато страна по сделка със застрахователя/презастрахователя, е член на семейството на лицето; дружество, в което лицето или член на неговото семейство притежава пряко или чрез свързани лица квалифицирано участие (по чл. 68, ал. 1 КЗ); дружество, в което лицето или член на неговото семейство е съдружник, член на управителен или контролен орган, длъжностно лице с ръководни функции или лице, оправомощено да управлява или да представлява дружеството. Новото, което се въвежда е, че под приложното поле подадат вече и презастрахователите.

Новият кодекс запазва и правилото относно срока (най-малко веднъж на 6 месеца), в който всяко лице е длъжно да уведоми писмено управителния орган на застрахователя, съответно презастрахователя, за дружествата, в които лицето или членовете на неговото семейство притежават пряко или чрез свързани лица квалифицирано участие по чл. 68, ал. 1 КЗ, в които са съдружници или акционери, членове на управителен или контролен орган, длъжностни лица с ръководни функции или лица, оправомощени да управляват или да представляват дружеството.

Запазва се и императивното правило, че лицето няма право да участва в преговорите, обсъждането и вземането на решение за сключване на сделка със застрахователя/презастрахователя, по която той или член на семейството му, или дружеството, в което те притежават пряко или чрез свързани лица квалифицирано участие, или дружество, в което са съдружници, членове в управителен или контролен орган, длъжностно лице с ръководни функции или лице, оправомощено да управлява или представлява дружеството, са страна.

Отново е предпочетен принципът за запазване на чуждия интерес пред собствения – застрахователят/презастрахователят, лицата по ал. 1 на чл. 146 КЗ, както и другите служители на застрахователя са длъжни при изпълнение на функциите си да предпочитат интересите на застрахователя/презастрахователя и на неговите ползватели на застрахователни услуги пред своите собствени интереси. Това е прокламираната в цялото търговско законодателство – грижа на добър търговец.

Алинеи 6 – 8 са нови за уредбата на конфликт на интереси, възникнал в застрахователната дейност. Те се свеждат основно до изпълняване на задължения от страна на застрахователя за изграждане на ефективна вътрешна организация на дейността си по начин, който да не позволява конфликт на интереси да засяга неблагоприятно интересите на неговите ползватели на застрахователни услуги; застрахователят е длъжен да предприеме всички необходими мерки, за да идентифицира конфликта на интереси, който възниква в хода на дейността по разпространение на застрахователни продукти между него, членовете на неговите органи, другите му служители, други лица, които сключват застрахователни договори от негово име, както и лицата, свързани с него пряко

или непряко посредством отношение на контрол, от една страна, и ползвателите на застрахователни услуги, от друга страна, както и между един ползвател на застрахователни услуги и друг.

При условие, че вътрешната организацията не е достатъчно ефективна и не е в състояние да гарантира с достатъчна степен на сигурност, че ще се избегне рискът от увреждане на интереса на ползвателя на застрахователни услуги, застрахователят е длъжен ясно да разкрие пред ползвателя характера и източниците на конфликт на интереси преди започване на дейност с него.

С новия чл. 148 е уредено правомощието на КФН, че тя може с наредба да определи по-подробни изисквания за изпълнение на тези задълженията. Това е едно от правомощията на комисията, при изпълнението на които тя разполага с оперативна самостоятелност.

- Особени изисквания за избягване на конфликт на интереси

Те се отнасят единствено и само до тези застрахователи, които предлагат застраховка „Правни разноски“. Съгласно чл. 147 от КЗ застраховател, който покрива рискове по застраховка на правни разноски, е длъжен да предприеме необходимите мерки за избягване на конфликт на интереси, като изпълни поне едно от следните условия:

1. не допуска негови служители, на които е възложено уреждането на претенции или даването на юридически съвети по застраховка на правни разноски, едновременно с това да извършват сходна дейност във връзка с други видове застраховки по раздел II от приложение № 1 за негова сметка или за сметка на друг застраховател, с който застрахователят се намира в търговски, финансови или административни връзки;

2. ако извършва покритие на рискове по застраховки на правни разноски и по други застраховки по раздел II от приложение № 1, да прехвърли при условията и по реда на чл. 110 КЗ (прехвърляне на дейност от застраховател/презастраховател на трети лица) уреждането на претенции по застраховки на правни разноски на друго юридическо лице, което трябва да отговаря на условията по т. 1;

3. да уведоми застрахования за правото му да упълномощи адвокат по свой избор за защита на неговите интереси от момента, в който за застрахования е възникнало правото да предяви претенция по застраховката.

Изпълнението на тези условия е алтернативно. То се отнася само до застраховател, който има право да избере кое от изброените условия ще изпълни, но е длъжен да изпълни поне едно от тях.

- Последници от неспазване на изискванията при конфликт на интереси

Прави впечатление, че новият кодекс не съдържа правила в тази област. Такива се уреждаха от стария кодекс, а също така бяха предвидени и в проектозакона за нов кодекс. Но към настоящия момент те липсват в уредбата на сегашния кодекс. Проектозаконът в чл. 148 предвиждаше, че при нарушения на обстоятелствата за разкриване и избягване на конфликт на интереси се прилагат принудителните административни мерки, препращайки към чл. 588, без да се посочва коя точно мярка.

Според отменения КЗ, уредбата на принудителните административни мерки се съдържа в чл. 302 от същия, т.е. правилото се запазва същото, с тази разлика, че поради преследване на изчерпателност от страна на проектозакона, уредбата на принудителните административни мерки се съдържа в друг член от кодекса, но пак не се посочваше коя точно мярка се налага. С правомощие да ги налага разполагаше зам.-председателят на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“. Считам че това е един съществен пропуск в уредбата на новия кодекс. По мое мнение би било по-удачно да се приеме, че принудителни административни мерки има възможност да бъдат налагани, в случай, че комисията не упражни своето право да приеме наредба, с която да усъвършенства правилата за избягване и разкриване на конфликт на интереси. В този случай (при липса на наредба), би могло да се приеме, че ресорният зам.-председател ще е компетентния орган по чието предложение, КФН има право да налага принудителни административни мерки при наличие на конфликт на интереси. Това мнение се основава на разпоредбата на чл. 587, ал. 1, т. 4 от КЗ, т.е. КФН или заместник – председателят, ръководещ управление „Застрахователен надзор“ могат да налагат принудителни административни мерки, когато се установи, че извършените действия са довели или биха могли да доведат до застрашаване интересите на ползвателите на застрахователни услуги.

На основание така направения преглед (правилата от КЗ и на уредбата в ЗКФН и Правилника за устройството и дейността на ГФ) може да се направи следното **обобщение**: в застраховането конфликтът на интереси има две направления – конфликт на интереси в частноправните отношения и конфликт на интереси в публичноправните отношения. От една страна той е поверен в компетентност първо на самия застраховател, що се отнася до задължаването му да изгради ефективна вътрешна организация на дейността си, с която да уреди начините за недопускане неблагоприятно засягане интересите на ползвателите на застрахователни услуги, и второ – на КФН, която има право чрез приемането на наредба, при условие че вътрешната организация на застрахователя не предлага достатъчна степен на сигурност и застрахователят не е изпълнил задължението за разкриване характера и източниците на конфликт на интереси пред ползвателя преди започване на дейност с него, да определи по-подробни изисквания за изпълнение на тези задължения на застрахователя. От друга страна – що се отнася до членовете на КФН и до членовете на ГФ – приложение ще намерят публичноправните разпоредби на ЗПУКИ, съгласно изрично препращане. Това означава, че конфликтът на интереси в застраховането се урежда както от частноправни норми, така и от публичноправни норми. Уредбата, давана от КЗ, урежда частноправни отношения, докато уредбата, съдържаща се в ЗКФН и в Правилника на ГФ, урежда публичноправни отношения.

Тематично място в първа глава намира и съпоставката между конфликта на интереси и други сходни институти като корупцията, подкупа, престъплението и процедурата по възлагане на обществени поръчки.

В заключение на глава първа се правят следните обобщения:

1. Понятието за конфликт на интереси се урежда от публичното законодателство, но то няма легална дефиниция в частния сектор. Една не малка част от частноправната уредба на отношенията борави с това понятие, но без да го дефинира.
2. Уредбата на конфликта на интереси в бизнес сектора се характеризира с разпокъсаност. Никой от специалните закони не довежда докрай правилата, процедурите и производството по предотвратяване и установяване на конфликт на интереси. Отделните закони уреждат от една страна различни забрани при нарушаването на които се предполага наличие на конфликт на интереси, от друга страна определят откъслечни ситуации, при наличието на които се приема, че е налице конфликт на интереси, от трета страна – въвеждане на етични и морални устои и т.н.
3. Прави впечатление, че навсякъде в законите, уреждащи частноправни отношения, се дефинира понятието за „свързани лица“, приемайки че това е един от елементите за конфликт на интереси. Срещат се и епизодични дефиниции за различни видове интерес.
4. Преценката за наличие на конфликт на интереси е оставена в правомощието на отделната личност (субективен елемент), а не е предвиден орган, пред който да се развива производството. Подаването на сигнал е изключено като възможност за образуване на производство за доказване на конфликт на интереси. Също така не се предвиждат и последиците при наличие на такъв.
5. Предвижда се единствено подаването на декларация за имуществен и делови интерес, но срокът ѝ е различен. В едни закони той е бм., в други – 1г., а в трети – еднократно. Неприемливо е да не се предвижда подаване на нова декларация при промяна обстоятелствата.
6. Прави впечатление, че лицето, за което съществува заинтересуваност, се изключва от гласуването по определено решение, но само ако преди това то е уведомило за своята заинтересуваност. Извършеното уведомяването не е основание да се търси имуществена и/или организационна отговорност, т.е. уведомяването освобождава от отговорност.
7. Съгласно ЗПУКИ конфликтът на интереси е административно нарушение, но частноправните разпоредби не го определят така. ТЗ предвижда, че сделката, сключена при наличие на конфликт на интереси, е действителна, докато ЗКИ я определя като нищожна.
8. В частноправните отношения от съществено значение е информираността на клиента. Това е задължение на всеки доставчик на услуги с оглед защитата на потребителските права. Сякаш се приема, че знанието на клиента за конфликт на интереси, освобождава дружеството от отговорност.

Г Л А В А II. КОНФЛИКТ НА ИНТЕРЕСИ В ЗАСТРАХОВАНЕТО

В глава втора изследването продължава с теоретична постановка относно материалноправните основания за възникване на конфликт на интереси (понятие за „конфликт на интереси“, частен интерес/облага, субекти – свързани лица, икономически свързани лица и заинтересовани лица), конфликт на интереси както при управляващите органи на застраховател, така и при застрахователното посредничество. Направен е кратък анализ и на договора за застраховка на правни разноски.

Думата „конфликт“ има латински произход и в превод означава „сблъсък“. Конфликтът е обект на изследване от различни науки. Според науката конфликтология той се приема за социално явление. В икономическата теория се разглежда като ситуация, като процес, като състояние. В юридическата литература няма единно мнение за същността на конфликта на интереси. Едни автори го определят като явление, други – като ситуация. По мое мнение той не може да бъде определен като ситуация, т.к. тя се съдържа в него и е част от конфликта. Конфликтът на интереси може да бъде определен като юридически факт от вида на човешките постъпки, т.е. конфликтът на интереси е факт, нещо реално съществуващо в действителността, чието проявление зависи от човешката воля.

В действащото гражданско законодателство няма легална дефиниция на понятието „конфликт на интереси“. В една голяма част от така посочените закони законодателят борави с това понятие, без да го дефинира в допълнителните разпоредби на тези актове.

Понятието за конфликт на интереси все още не е хармонизирано и в рамките на Европейския съюз. Някои държави-членки (като Румъния) посочват определения в своето наказателно право, докато други (например Франция и Обединеното кралство) не го правят. Това обаче не означава, че те не разполагат със средства за търсене на отговорност (било то и наказателна) за справяне с този проблем. В правото на Европейския съюз понятието се определя за целите на изпълнението на общия бюджет на ЕС. Определението се прилага по отношение на всички видове обществени поръчки, финансирани със средства на ЕС за структурни действия и политика на сближаване, независимо от сумите. В член 57, параграф 2 от Финансовия регламент, приложим по отношение на общия бюджет на Европейския съюз (Регламент № 966/2012), се съдържа определение на конфликт на интереси за целите на изразходването и управлението на бюджета на ЕС.

Като извод може да се обобщи, че конфликтът на интереси е юридически факт (обществено явление), съпътстващ нашата действителност, което намира своята оскъдна регулация, както в закони, уреждащи частноправни отношения, така и в закони, уреждащи публичноправни отношения. От друга страна ЕС отделя специално внимание на конфликта на интереси, признавайки неговата значимост и нужда от регулаторна рамка.

По мое мнение дефиницията за конфликт на интереси може да се сведе до следното: **конфликтът на интереси е факт на стълкновение на два насрещни интереса, при реализирането на което се получава облага за заинтересованото лице или за свързаните с него лица.**

Свързаните лица, при които законът по условие презюмира наличието на конфликт на интереси, са сравнително еднозначно определени в българското законодателство. Те се приемат за едно от ключовите понятия при конфликт на интереси. Най – изчерпателното им и точно определение в бизнес сектора е дадено в параграф 1 от ДР на ТЗ. **Сами по себе си отношенията на свързани лица не създават конфликт на интереси. Те създават единствено риск/вероятност от възникване на такъв. За да е налице конфликт на интереси е нужно да са налице и другите две предпоставки: наличие на интерес и облага.**

За изясняване дефиницията за „свързани лица“ е нужно да се изясни и понятието за „контрол“ (Търговският закон в § 1в от ДР; Кодексът за застраховането също борави с понятието контрол, като го дефинира по следния начин в параграф 1, т. 17 от ДР; ЗКИ в параграф 1, т. 7 и др.)

В заключение може да се направи обобщението, че конфликт на интереси е юридическа постъпка, в която дадено лице има конкуриращи се интереси или лоялност. Конфликт на интереси може да възникне в няколко вида ситуации:

1. лице на публична длъжност, чиито лични интереси са в конфликт с неговата професионална позиция/длъжност;
2. със служител в компания, който може да има лични интереси, конкуриращи се с работата му;
3. с човек, който има позиция на власт в една организация, която е в противоречие с неговите интереси в друга организация;
4. с лице, което има противоречиви отговорности.

Примери: личен бизнес на служителя се превръща в конфликт на интереси с неговите бизнес отговорности. Съдията ще има конфликт на интереси, защото е имал лични отношения с една от страните в съдебния процес. Членът на борда подписва споразумение за бизнес контакти и след разкриване на неговата принадлежност се оказва, че е в конфликт на интереси с един от доставчиците на компанията.

Имайки предвид същността на конфликтите на интереси и тяхното отражение върху обществото, в теорията е застъпено становището, че тези явления трябва да бъдат разглеждани и да се търси решението им на основата на съвременната концепция за „доброто управление“ („good governance”)¹. В КЗ установяването на конфликт на интереси намира израз в забраната на лицето, за което е установен такъв конфликт, да бъде лишено от право да вземе участие при преговорите, обсъждането и сключването на застрахователния договор със съответния застраховател/презастраховател, т.е. установяването на конфликт на интереси лишава лицето само ad hoc, за конкретния случай - забранява му се да вземе участие във всички етапи на сключването на един договор – преговорите, обсъждането и сключването. Когато застрахователят е АД, приложение ще намерят и разпоредбите на чл. 237-240б ТЗ относно обикновеното АД, но що се касае до

---

¹ Вж. **Благова, П.** Оценка и управление на конфликти на интереси в публичния сектор, дисертация, 2013

взаимозастрахователната кооперация липсват нормативни правила в общия Закон за кооперациите (законът не допуска вероятност за възникване на конфликт на интереси между член-кооператорите, председателят и другите органи на кооперацията) и в такъв случай по мое мнение самата ВЗК в качеството си на кооперация със специфичен предмет на дейност (застраховане), съобразявайки се с нормите на КЗ, би могла да изготви вътрешни правила.

Търговският закон с изменението си от 2003г. (ДВ, бр. 58) подобри нормативната уредба относно разрешаването на потенциален конфликт на интереси между интересите на АД и интересите на членовете на неговите съвети. Новите моменти са чл. 238, ал. 4 и чл. 240б ТЗ. Тези разпоредби са доразвитие на общото задължение за членовете на съветите за полагане на дължимата грижа – всички членове на съветите на АД са длъжни да полагат грижата на добрия търговец при изпълнение на своите функции, както в интерес на самото дружество, така и в интерес на всички акционери. Подобна разпоредба съдържа и новия КЗ (чл. 146, ал. 5). Разлика обаче съществува. Кодексът за застраховането не борави с термина „грижа на добър търговец“, а съгласно чл. 146 задължава самият застраховател, съответно презастраховател, лицата по ал. 1, както и всички служители при изпълнение на своите функции да предпочитат запазване на чуждия пред собствения интерес, т.е. членовете на управителните и контролните органи, лицата на ръководна длъжност, както и всяко лице, което е оправомощено да управлява и/или да представлява застрахователя/презастрахователя са длъжни при изпълнение на своите функции да предпочитат интересите на застрахователя/презастрахователя и неговите ползватели на застрахователни услуги, така също и цедентите, пред своите собствени интереси. Друга разлика е, че субектният обхват за запазване на чуждия интерес в застраховането е по-широк. Тук попадат не само интересите на самия застраховател, съответно презастраховател, така както визира ТЗ – интересите на дружеството, но така също и на ползвателите на застрахователни услуги и на цедентите. Докато ТЗ предвижда само съобразяване с интересите на само АД и на всички негови акционери. В КЗ се излиза извън вътрешната организационна структура на застрахователя/презастрахователя и се обръща поглед и към лица, ползващи се от предлаганите застрахователни услуги, т.е. тук попадат и лица трети на отношенията между застраховател и членовете на неговите съвети. Именно поради тази причина може да се приеме, че тук става въпрос за по-широката дължима грижа, грижата на добрия стопанин, но тъй като застрахователят е търговец по организационна форма, то трябва да се приеме, че дължимата от него грижа е грижата на „добрия търговец“, на основание факта, че такава грижа трябва да се полага, когато лицето притежава търговско качество по отношение на всяка сделка, както и при всички абсолютни търговски сделки без значение дали притежава търговско качество, а застрахователните сделки са обявени от ТЗ за абсолютни търговски сделки (чл.1, ал. 1, т.6 ТЗ).

Новата ал. 4 на чл. 238 от ТЗ урежда две отделни задължения за членовете на съветите, които са продължение и конкретизация на общото им задължение да изпълняват

функциите си в интерес на дружеството. Първото задължение се отнася до писменото уведомяване на председателя на съответния съвет при наличие на потенциален конфликт на интереси. В такъв случай членът на съответния съвет е длъжен да уведоми писмено председателя му, че той или свързано с него лице е заинтересовано от поставения на разглеждане въпрос. Поради това чл. 238, ал. 4 ТЗ има превантивен характер. В основата на текста е житейската и управленска презумпция, че никой не действа против собствените си интереси или тези на лице, с което има определени отношения (например по родство)². Поради предположението на заинтересованост, при което има опасност членът на съвета да предпочете своя интерес или този на свързано с него лице и да жертва корпоративния интерес, законът го изключва от участие във взимането на решение от съответния съвет. Няма значение в кой момент е възникнала заинтересоваността. Фактът, че тя съществува към момента на заседанието на съвета, е предпоставка членът да бъде изключен от гласуването. Прави впечатление, че преценката за заинтересованост е субективна. Членът на съвета сам преценява своята заинтересованост от поставения на разглеждане въпрос. В теорията³ е застъпено становището, че веднъж направено уведомяването за заинтересованост, е основание съответният съвет да не допусне гласуване на члена, дори ако преценката му е била погрешна или заинтересоваността му не противоречи в конкретния случай на интересите на АД. Уведомяването е необходимо да бъде направено в писмена форма, но не е пречка то да се направи и устно по време на заседанието. В такъв случай задължително е уведомяването за заинтересованост да се протоколира. Сроктът, в който членът на съответния съвет е длъжен да уведоми за заинтересоваността си или тази на свързани с него лица, е започване на заседанието на съвета. Уведомяването може да се извърши преди заседанието или по време на заседанието преди разглеждане на въпроса. На основание направеното уведомление, членът на съвета е длъжен да не участва във взимането на решение по разглеждания въпрос. Това е второто задължение, визирано в чл. 238, ал. 4 ТЗ. Именно тук КЗ доразвива това задължение, посочвайки че освен забрана за участие в преговорите, лицето няма право да участва още и в обсъждането, както и във взимането на решение за сключване на сделка със застрахователя/презастрахователя. За разлика от ТЗ, където на заинтересования член е забранено да гласува при взимането на решение, то в КЗ е забранено и участието във воденето на преговори, а също така и при самото обсъждане, тъй като се предполага че той би повлиял на други членове. В такъв случай по мое мнение членът на съвета може да бъде помолен да напусне залата за времето докато се вземе решение по дадения въпрос и отново да бъде поканен, ако в дневния ред има и други точки, по които трябва да се гласува. Това означава, че неговото право на глас се ограничава само за конкретния въпрос, а не и за участие във взимането на решения по други въпроси от дневния ред на заседанието на съответния съвет. С оглед

---

² Вж. **Стефанов, Г.** Новата нормативна уредба за разрешаване на конфликт на интереси между АД и членове на Надзорния съвет, Управителния съвет и Съвета на директорите, Търговско право, кн.2/2005, с. 8

³ Вж. **Стефанов, Г.** Новата нормативна уредба за разрешаване на конфликт на интереси между АД и членове на Надзорния съвет, Управителния съвет и Съвета на директорите, Търговско право, кн.2/2005, с. 9

задължението за водене и подписване на протоколите (чл. 239 ТЗ) заинтересованият член е длъжен да подпише протокола от заседанието, като отбележи, че не е гласувал по въпроса, по който има заинтересованост.

Прави впечатление, че пропуск и в двата закона, е неуреждането на случая, при който член на съвет на АД не е уведомил, че той или свързано с него лице е заинтересовано от разглеждане на даден въпрос, но по едни или други причини не е участвал при приемане решение на съвета по този въпрос, или пък е гласувал. Това са два отделни случая. При първият, когато от една страна е налице неуведомяване, а в последствие и негласуване, отговорността на члена ще бъде ограничена само до организационна, т.е. той може да бъде изключен от съвета поради неизпълнение на задължението си за уведомяване при наличие на интерес. При вторият случай, когато освен че не е уведомил за заинтересоваността си, но е и гласувал по дадения въпрос, ще е налице пълно неизпълнение на функциите. Тогава той ще носи, както организационна, така и имуществена отговорност. Същността на императивното правило на чл. 238, ал. 4 ТЗ е, че задължението за неучастие в гласуването поглъща задължението за уведомяване.

Друго задължение, което също е продължение на задължението функциите да се изпълняват в интерес на дружеството, е задължението за писмено уведомяване от членовете на съветите на АД, когато те или свързани с тях лица сключват с дружеството договори, които излизат извън обичайната дейност или съществено се отклоняват от пазарните условия (чл. 240б ТЗ). Такава разпоредба се среща и в КЗ (чл. 146, ал. 1). Кодексът за застраховането използва обаче общото понятие „управителен орган“. Такъв може да бъде управителния съвет или съвета на директорите, в зависимост от това коя система на управление е избрал застрахователят акционерно дружество. Ако застрахователят е европейско акционерно дружество, приложение ще намерят правилата на Регламент 2157/2001 относно устава на SE и относно обикновеното акционерно дружество⁴. Що се отнася до новата възможност застраховател да бъде и Европейско кооперативно дружество, приложение ще намерят от една страна разпоредбите на Регламент № 1435/2003, уреждащ статута на SCE, а от друга страна – разпоредбите на кодекса, отнасящи се до ВЗК, който от своя страна препраща към обикновената кооперация. Нейни органи за управление са управителният съвет и контролният съвет. Тук трябва да се обърне внимание и на обстоятелството, че задължението за уведомяване тежи не само върху членовете на управителния съвет (при АД с двустепенна система на управление), но и върху членовете на надзорния съвет. Изискването за оперативност на корпоративното управление и специфичното място, което заема в него надзорния съвет (забрана за участие във външни на АД правоотношения), са мотивирали законодателят да предвиди задължение за членовете на този съвет да отправят уведомление не до него, а до управителния съвет, който по закон управлява и представлява дружеството (негови

---

⁴ Повече относно застраховател европейско акционерно дружество вж. **Атанасова, Х.** Европейското акционерно дружество като застраховател, Научни трудове. Русенски университет. бр. 51, година 7, с. 185-189

членове по чл. 235, ал. 2 ТЗ)⁵. В чл. 240б ТЗ е предвидено изключение от правилото, че надзорния съвет представлява АД само в отношенията му с управителния съвет, определяйки че решението за сключване или не на сделка между АД и член на надзорния съвет, респективно свързано с него лице, се взема от управителния съвет. Същото е положението и при кооперацията. Това изключение е относимо само до членовете на надзорния съвет, а не до самия него в качеството му на орган за управление.

За разлика от чл. 238, ал. 4 ТЗ, където уведомяването е необходимо да се направи до започване на заседанието, в чл. 240б ТЗ не е предвиден краен срок за писменото уведомление. Еднозначните изрази, използвани от ТЗ („сключват с дружеството договори“) и от КЗ („сключва със застрахователя, съответно презастрахователя, договор“) дава основание да се приеме, че сключването на договори е процес, който вече е започнал. Въпреки това следва да се приеме, че е необходимо уведомлението да се получи от съвета на директорите или управителния съвет преди сключването на всеки отделен договор. Получаването на писменото уведомление трябва да дава възможност за свикване и провеждане на заседание на съответния съвет. Това е така, защото тук членът на съвета, при който е налице заинтересованост, не се изключва от участие във взимането на решение, така както предвижда чл. 238, ал. 4 ТЗ. Съгласно правилото на чл. 240б ТЗ и на чл. 146, ал. 1 КЗ съответният съвет (управителен орган) трябва да прецени икономическите параметри на дадения проектодоговор и да приеме решение, с което да разреши или не разреши неговото сключване. И двата закона посочват само договорите, които излизат извън обичайната дейност на АД, съответно застрахователя/презастрахователя или съществено се отклоняват от пазарните условия. В теорията⁶ е застъпено становище, че освен договори, тук попадат и едностранните сделки. По мое мнение това разширително тълкуване е неприложимо за застраховател АД, тъй като той има специфичен предмет на дейност, а също така чл. 146, ал. 2 КЗ разширява субектния обхват, определяйки, че задължението за уведомяване ще се прилага и когато страна по сделка със застрахователя/презастрахователя е член от семейството на заинтересованото лице; дружество, в което това лице или член на семейството му притежава квалифицирано участие пряко или чрез свързани лица, а също и когато дружество, в което заинтересованото лице или член на неговото семейство е съдружник, член на управителен или контролен орган, длъжностно лице с ръководни функции или лице, оправомощено да управлява или да представлява дружеството. Прави впечатление, че в ал. 1 на чл. 146 кодексът говори за „договор“, а в ал. 2 на същия член – за „сделка“. Както е известно договорите са двустранни сделки, с оглед на обстоятелството, че КЗ разширява субектния обхват и спецификата на застраховането като търговска дейност, би следвало правилото на чл. 146, ал. 2 КЗ да се тълкува стеснително, т.е. може да се приеме, че законодателят

---

⁵ Вж. **Стефанов, Г.** Новата нормативна уредба за разрешаване на конфликт на интереси между АД и членове на Надзорния съвет, Управителния съвет и Съвета на директорите, Търговско право, кн.2/2005, с. 11

⁶ Вж. **Стефанов, Г.** Новата нормативна уредба за разрешаване на конфликт на интереси между АД и членове на Надзорния съвет, Управителния съвет и Съвета на директорите, Търговско право, кн.2/2005, с. 11-12

поставя знак за равенство между договор и сделка. Още повече, че за разлика от ТЗ, където в чл. 240б, ал. 3 се определят последиците при нарушаване на чл. 240б, ал. 2 (липсва решение на съвета на директорите, съответно на управителния съвет), такива разпоредби липсват в КЗ.

Обичайната дейност за застрахователя/презастрахователя трябва да се преценява с оглед неговия специфичен предмет на дейност, вписан в регистър, тъй като за тях съществува забрана да извършват друга търговска дейност. Извършването на друга търговска дейност е основание за отнемане на лиценза. За разлика от обикновеното АД, където обичайната дейност трябва да се преценява на практика, а не според вписания предмет на дейност. Може да се приеме, че сделка, сключена извън обичайната дейност, ще е всяка сделка, която не е била сключвана до този момент. За застрахователя обаче сделка, сключена извън обичайната дейност, ще е всяка сделка, различна от застраховане и застрахователен договор.

Друг момент, при който възниква задължението за уведомяване, е когато договърът съществено се отклонява от обичайните пазарни условия. За обичайни биха могли да се приемат тези пазарни условия, при които действат и останалите застрахователи. Тяхната специфика се преценява за всяка отделна сделка. Пазарните условия се отнасят не само до цената, но и до други елементи на сделката (например правата и задълженията на страните, обезпеченията, поемането на отговорност и др.). Общото и в двата случая (излизане извън обичайната дейност и отклонение от обичайните пазарни условия) е да е налице вреда за застрахователя/презастрахователя.

Кодексът за застраховането обаче не урежда процедурата и последиците от евентуалното сключване на такива сделки. Съгласно чл. 240б, ал. 2 ТЗ договорите по ал. 1 се сключват въз основа на решение на съвета на директорите, съответно на управителния съвет. Именно на това основание всеки проектодоговор, който се отклонява съществено от пазарните условия, се нуждае от преценката и потвърдителното решение на съвета на директорите, съответно управителния съвет на АД. В този смисъл решението на управителния орган за разрешаване или неразрешаване сключването на дадена сделка е важен акт на стопанско управление (управленско решение), подобно на решенията по чл. 236, ал. 1 и 2 ТЗ⁷.

От буквалната редакция на чл. 240б, ал. 2 ТЗ следва, че решението на съответния съвет на АД трябва винаги да се взема като разрешение (преди сключване на дадената сделка). В теорията⁸ е застъпено становището, макар и като изключение, че решението може да се вземе и след сключването на сделката (като одобрение). Това становище заслужава подкрепа, тъй като и ТЗ, и КЗ използват израза „сключва“.

Съгласно чл. 240б, ал. 3 ТЗ сделка, сключена в нарушение на ал. 2 е действителна, а лицето, което я е сключило, като е знаело или е могло да узнае, че липсва такова решение,

---

⁷ Вж. Стефанов, Г. Новата нормативна уредба за разрешаване на конфликт на интереси между АД и членове на Надзорния съвет, Управителния съвет и Съвета на директорите, Търговско право, кн.2/2005, с. 12

⁸ Вж. Стефанов, Г., пак там

отговаря пред дружеството за причинените вреди. За отговорността на това лице е без значение от къде то черпи своята представителна власт, т.е. дали е органен представител на АД или е пълномощник (например изпълнителен директор, овластен по чл. 235, ал. 2 ТЗ член на управителния съвет, прокурист, обикновен търговски пълномощник и дори лице без представителна власт). Членовете на съветите, сключили сделката без наличието на решение на съответния съвет, са недобросъвестни, което означава, че те носят както имуществена, така и организационна отговорност. Имуществената отговорност се изразява във възстановяване на вредите, причинени на дружеството, а организационната отговорност – в предсрочно освобождаване от състава на съвета. По тази причина приетото решение от съвета на директорите или от управителния съвет след сключване на съответната сделка (под формата не на разрешение, а на одобрение) освобождава членовете на съветите, които имат представителна власт от отговорност за вреди в качеството им на представители, но не е пречка за реализиране на тяхната организационна отговорност. Членовете ще носят отговорност както в случай на липса на решение за сключваната сделка, така и в случай, когато членът на съвета не се е съобразил с конкретните условия, посочени в разрешението за сключването ѝ.

Правила относно действителността на сключената сделка в КЗ липсват. В този случай, по мое мнение, застрахователят има две възможности – или да приложи правилата на ТЗ относно конфликта на интереси, или (изпълнявайки задължението за изграждане на ефективна вътрешна организация на дейността си) да ги доразвие, съобразно своята специфика.

Именно поради факта, че у нас към настоящия момент, действат повече чуждестранни застрахователи, с доказани международни стандарти, всички те са приели свои вътрешни уредби относно правилата за поведение и етичните стандарти.

Направен е кратък, но съдържателен преглед на вътрешните правила на международни застрахователи като **MetLife, Алианц, AXA, AIG, NN**.

Като **обобщение** може да се направи извод, че една част от международните застрахователи са се ограничили само до дефиниране на понятието за конфликт на интереси, до определянето на заинтересовани лица и до изискването за професионализъм при изпълнение на служебните задължения, без обаче да уреждат процедурата за доказване на конфликт на интереси и последиците от реализирането на такъв. Други застрахователи правят опит, освен за дефиниране на конфликта на интереси и за определяне на възможните конфликтни ситуации като например въвеждане на регистър за конфликти на интереси, забрана за вторична заетост, реализиране на частни инвестиции. За сравнение в САЩ особено внимание се обръща именно на хипотезата, при която е налице потенциален конфликт на интереси, свързан с предишна работа на федерален служител. Тук действа т. нар. „три-Д метод“, а именно: „разкриване, ликвидиране на конфликта и продажба на конфликтните активи“ (disclosure, disqualification, and divestiture). По мое мнение би могло да се приложи и американското правило за изключване на влиянието на собствеността на акции или дялове в търговско дружество

върху федерален служител, използвайки се т. нар. „сляп тръст“. Той предвижда през периода на службата федералният служител да наеме организация, която да проведе, администрира и управлява неговите частни финансови активи, инвестиции и тези на неговите съпруг и деца, като метод за избягване на конфликт на интереси. Тръстът се нарича „сляп“, защото не дава информация на притежателя за управлението на активите му, докато изпълнява федералната служба и по този начин той бива защитен от ситуация, която може да повлияе при изпълнение на служебните му задължения. Именно такъв тръст може да се използва при частните инвестиции.

Що се отнася до застрахователното посредничество мнението на ползвателите на застрахователни услуги е: „Застрахователните брокери са в конфликт на интереси, защото трябва да защитават интереса на клиентите си, но всъщност им продават продуктите на този застраховател, който им дава най-голяма комисиона“. Направена е съпоставителна характеристика с уредбата на САЩ, на Китай и на ЕС. И трите юрисдикции (САЩ, Китай и Европа) са фокусирани върху разкриването на информация като предпочитано регулаторно решение за потенциални конфликти на интереси, а не материални ограничения, като забрана за условни комисионни, тяхното открито или рестриктивно използването; докато никоя от юрисдикциите не взема предвид допълнителните въпроси, които възникват за независими агенти, по-специално при банките⁹.

В монографията се разглежда и спецификата при сключването на договора за застраховката на правни разноски, съпоставена с едно от ключовите американски дела Cumis от 1984г.

От така направения сравнителен анализ в глава втора са направени следните **обобщения:**

1. Застрахователната уредба по отношение на конфликт на интереси има своята специфика. От една страна КЗ урежда конфликта на интереси в частноправните отношения, а от друга страна – приложение ще намерят разпоредбите на ЗПУКИ що се отнася до уредбата на конфликт на интереси съгласно ЗКФН и Правилника за устройството и дейността на ГФ, т.е. публичноправни отношения.
2. Макар и така раздвоена уредбата на конфликт на интереси се характеризира с неизчерпателност. В КЗ липсва дефиниция за понятието „конфликт на интереси“, както и уредба за начините за установяване на конфликт на интереси. Що се отнася до членовете на КФН и на ГФ, там препращането е към ЗПУКИ. Това обаче не означава, че уредбата на ЗПУКИ може да се приложи и за частноправни отношения.
3. В отношенията между членовете на управителния орган и застрахователя приложение ще намерят разпоредбите на ТЗ относно конфликта на интереси в АД. Но тук трябва да се отчете спецификата на застрахователя като търговец със специфичен предмет на дейност. Не всички разпоредби, уреждащи конфликта на

---

⁹ Вж. **Peter KOCHENBURGER, Richean ZHIYAN LI, Pierpaolo MARANO. CONFLICT OF INTEREST OF INSURANCE BROKERS.** Revija za pravo osiguranja, Broj 1/2010, p. 21- 32

интереси при АД ще намерят пряко приложение. Кодексът за застраховането разширява субектния състав и предвижда специфични задължения за застрахователя, изразяващи се в: задължение за изграждане на ефективна вътрешна организация на дейността по начин, който да не позволява конфликт на интереси да засяга неблагоприятно интересите на ползватели на застрахователни услуги; задължение за предприемане на необходимите мерки за идентифициране на конфликт на интереси; задължение за разкриване пред ползвателя характера и източниците на конфликт на интереси.

4. Прави впечатление, че и в международно отношение, конфликтът на интереси е широко уреждан във вътрешните етични правилници на различни застрахователи, но и тази уредба не е изчерпателна. Тя се свежда основно до дефиниране на понятието, на заинтересованите лица и до частично определяне на конфликтни ситуации.
5. С влизането в сила на новата Директива 2016/97 относно застрахователните продукти може да се приеме, че конфликтът на интереси се свързва с прозрачността, т.е. в задължението за предоставяне на информация на клиента от застрахователния брокер или от застрахователното предприятие. Предоставянето на информация е по отношение на прякото или косвено участие или по отношение на предлагания договор или на договора, относно който се предоставят съвети, или по отношение вида на възнаграждението, което се получава във връзка със застрахователния договор. Директива допълва изискванията за предотвратяване на конфликт на интереси, когато разпространението на застрахователни продукти се извършва във връзка с продажбата на основаващи се на застраховане инвестиционни продукти.
6. С оглед пълноценната защита интересите на ползвателите на застрахователни продукти, КЗ, а също и Директива (ЕС) 2016/97, предвиждат възможност за делегиране на правомощия на Комисията.
7. Кодексът за застраховането на основание разпоредбите на Директива 2009/138 относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност предвижда някои особени изисквания що се отнася до избягване на конфликт на интереси от застраховател, предлагащ застраховка „Правни разноски“.

ГЛАВА III. ЧУЖД ОПИТ И ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

В глава трета са разгледани както правилата, действащи в държавите-членки на ЕС, така и уредбата на трети държави като САЩ и Русия.

Направен е опит за предложение на български закон. Нуждата от законова регламентация на възникващи конфликти на интереси между субекти на частното право, равнопоставени ФЛ и ЮЛ, е очевидна. Вариантите пред българския законодател са два: или да приеме специален закон за конфликта на интереси в частния сектор или да измени и

допълни съществуващите закони, регламентиращи бизнес отношенията. В правната теория е застъпено становище, че създаването на унифицирани състави на конфликт на интереси, както е в публичноправната уредба, в частния сектор би било неработещо. Съгласно нея би бил удачен вторият вариант, при който конкретните състави на конфликт на интереси, визиращи нарушение на задължения, предвидени при провеждането на частните занятия или дейности, и процедурата за установяването и санкционирането им трябва да се предвидят в съответните специални закони. По мое мнение след направените проучвания на чуждите законодателства би било по-справедливо да се предприемат стъпки за създаване на единни унифицирани правила-насоки, с които да се задължат различните стопански сектори да приемат или доразвият своите вътрешни актове. Общата концепция на конфликта на интереси в частния сектор се състои в изпълнение на задължения от оторизирано по силата на призната компетентност или заета позиция лице под влияние на частен интерес (облага) за него или свързано с него лице и в ущърб на интересите на друг частен субект. Конфликтът на интереси в частния сектор всъщност е сблъсък на два интереса – на потребителя и на предоставящия услугата, или на интересите на работодателя, за който лицето работи и на личния му интерес. Той ще бъде налице, когато при тази колизия съответния мениджър, адвокат и т.н. действа при изпълнение на законните и договорните си задължения, с оглед на собствения си интерес.

В глава първа на проектозакона за управление на конфликт на интереси в частния сектор трябва да се очертаят предметът и обхватът на закона; да се даде дефиниция на понятието „конфликт на интереси“ чрез посочване на същностните му белези, които да са достатъчно конкретни, но същевременно да могат да бъдат приложими към широк кръг лица и ситуации.

Всички аспекти на конфликта на интереси могат да бъдат обхванати единствено чрез едновременното използване на материалноправни и процесуалноправни норми. А така също и на специфични устройствени правила.

Новото законодателство за конфликт на интереси в частния сектор следва да съдържа режим за деклариране на частния интерес на съответното лице и свързани с него лица пред органа, който го назначава или друг контролен орган. Декларациите трябва да бъдат два вида – за частен интерес по принцип в началото на изпълнение на задълженията и по конкретен повод. При наличие на частен интерес по конкретен повод трябва да е въведено в правната норма задължение за самоотвод и недопускане до изпълнение на задълженията.

Право на сигнал (жалба) за конфликт на интереси до съответния контролен орган следва да има само конкретното лице, чиито права и законни интереси са засегнати от упражнените в нарушение на правилата за недопускане на конфликт задължения. В публичния сектор е възможно всеки, който разполага с данни за конфликт на интереси, да подаде сигнал срещу съответния властник, без да е необходимо да има конкретен интерес от финалния акт. Задължително е, засегнатото от неправомерните действия лице, подало сигнала (жалбата), да има възможност да представя доказателства и да бъде равностойна

страна. Възможността за съдебно оспорване от заинтересованите лица на постановления акт, с който се установява или не конфликт на интереси, също е задължителна.

Процедурата за установяване и санкциониране на конфликт на интереси трябва ясно да определя органа, който я провежда. И тук подходът следва да е съобразен със специфичните условия на съответния сектор¹⁰.

Допустимо е правомощията за установяване и санкциониране на конфликт на интереси в частния сектор да бъдат възложени и на държавни органи. Според действащото законодателство редица конкретни ситуации на конфликт във връзка с работата на частни финансови институции (дружества със специална инвестиционна цел, банки, финансови конгломерати, застрахователи и др.) се проверяват и констатира от Комисията за финансов надзор или от БНБ. Доколкото частните съдебни изпълнители и нотариусите осъществяват делегирани им публични функции в областта на изпълнението на съдебни актове и нотариалните производства, установяването на конфликт на интереси в тяхната дейност може да се повери на Комисията за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси.

При установен с влязъл в сила акт за конфликт на интереси е важно да бъде предвиден ред за пълно или частично възстановяване на щетите на увреденото лице. Възприемането и поетапното разработване в отделните сектори на предлаганите законодателни идеи биха дали възможност за развитие на конкуренцията в икономиката и нов етап в защита правата на потребителите. Това би означавало и друго качество на отношенията служител - частна корпорация и лице, упражняващо свободна професия - потребител на услуги. Тази уредба ще даде възможност за активни действия за защита правата на хиляди граждани и стопански субекти.

Предвид важността и актуалността на управлението на конфликт на интереси в частния сектор, приемането на закон, който да урежда тези обществени отношения, е естествен резултат от потребностите и нагласите на обществото. Необходимостта от правна уредба на ниво закон се обуславя от редица обстоятелства, като разпокъсаност, фрагментарност и непълнота на действащата нормативна уредба. С приемането на такъв закон ще се постигне кодификация на материята. Бъдещият закон би могъл да регламентира принципните постановки относно отделни способности за противодействие на конфликт на интереси, както и въпроси, които са общи и не се влияят от конкретното място и ролята на лицата – субект на конфликта на интереси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение може да се обобщи, че конфликтът на интереси е актуален проблем в застрахователната практика. От така направеното изследване за конфликта на интереси в застраховането могат да се направят следните изводи и някои предложения:

---

¹⁰ Няма пречка при лекарите и адвокатите тези функции да бъдат възложени на съществуващи контролни органи в съответните съсловни организации. Това са лекарските етични комисии и дисциплинарните съдилища към адвокатските колегии.

1. Конфликтът на интереси се дефинира в българското законодателство за пръв път с приемането на ЗПУКИ. Разпоредбите на този закон са публичноправни и той се прилага за лица, които изпълняват държавни функции. Една не малка част от законите (ТЗ, КЗ, ЗКИ и др.), уреждащи частноправни отношения, също боравят с това понятие, но те не го дефинират. Що се отнася до статута на органите, които упражняват контрол върху субекти в частния сектор, за тях чрез препращаща правна норма, се прилагат правилата за конфликт на интереси в публичния сектор.
2. Уредбата на конфликта на интереси в бизнес сектора се характеризира с фрагментарност. Никой от специалните закони не довежда докрай правилата, процедурите и производството по предотвратяване и установяване на конфликт на интереси.
3. Единствено във всички тях се дефинира понятието „свързани лица“, приемайки че то е най-същественният белег за конфликт на интереси.
4. Прави впечатление, че другите два белега на конфликта на интереси – интересът и облагата, не се приемат за съществени. В някои закони се срещат епизодични дефиниции за отделни видове интерес, а що се касае до облагата, тя не е задължителна предпоставка за конфликт на интереси, т.к. приоритет има разминаването между личния интерес и интереса на корпорацията, без да е необходимо реализиране на конкретна облага.
5. Преценката за наличие на заинтересованост е оставена в правомощие на отделната личност, без да се определят конкретни ситуации, при наличието на които ще е налице конфликт на интереси. Прави впечатление, че лицето, за което съществува заинтересованост, се изключва от гласуването по определено решение, но само ако преди това то е уведомило за своята заинтересованост. Уведомяването или не е основание да се търси имуществена и/или организационна отговорност.
6. Подаването на сигнал е изключено като възможност за образуване на производство за доказване на конфликт на интереси. Също така не се предвиждат и последиците при наличие на такъв.
7. Предвижда се единствено подаването на декларация за имуществен и делови интерес, но срокът ѝ е различен. В едни закони той е 6м., в други – 1г., а в трети – еднократно. Неприемливо е да не се предвижда подаване на нова декларация при промяна обстоятелствата.
8. Съгласно ЗПУКИ конфликтът на интереси е административно нарушение, но частноправните разпоредби не го определят така. В ТЗ се предвижда, че сделката, сключена при наличие на конфликт на интереси, е действителна, докато в ЗКИ – сделката е нищожна.

9. Застрахователната уредба по отношение на конфликт на интереси има своята специфика. От една страна КЗ урежда конфликта на интереси в частноправните отношения, а от друга страна – приложение ще намерят разпоредбите на ЗПУКИ, що се отнася до уредбата на конфликт на интереси съгласно ЗКФН и Правилника за устройството и дейността на ГФ, т.е. публичноправни отношения.
10. В отношенията между членовете на управителния орган и застрахователя приложение ще намерят разпоредбите на ТЗ относно конфликта на интереси в АД. Но тук трябва да се отчете спецификата на застрахователя като търговец със специфичен предмет на дейност. Не всички разпоредби, уреждащи конфликта на интереси при АД ще намерят пряко приложение. Кодексът за застраховането разширява субектния състав и предвижда специфични задължения за застрахователя, изразяващи се в: задължение за изграждане на ефективна вътрешна организация на дейността по начин, който да не позволява конфликт на интереси да засяга неблагоприятно интересите на ползватели на застрахователни услуги; задължение за предприемане на необходимите мерки за идентифициране на конфликт на интереси; задължение за разкриване пред ползвателя характера и източниците на конфликт на интереси.
11. Прави впечатление, че и в международно отношение, конфликтът на интереси е широко уреждан във вътрешните етични правилници на различни застрахователи, но и тази уредба не е изчерпателна. Тя се свежда основно до дефиниране на понятието за конфликт на интереси с оглед спецификата на дружеството, на заинтересованите лица и до частично определяне на конфликтни ситуации.
12. В частноправните отношения от съществено значение е информираността на клиента. Това е задължение на всеки доставчик на услуги с оглед защитата на потребителските права. С влизането в сила на новата Директива 2016/97 относно застрахователните продукти може да се приеме, че конфликтът на интереси се свързва с прозрачността, т.е. в задължението за предоставяне на информация на клиента от застрахователния брокер или от застрахователното предприятие. Предоставянето на информация е по отношение на прякото или косвено участие или по отношение на предлагания договор или на договора, относно който се предоставят съвети, или по отношение вида на възнаграждението, което се получава във връзка със застрахователния договор. Директива допълва изискванията за предотвратяване на конфликт на интереси, когато разпространението на застрахователни продукти се извършва във връзка с продажбата на основаващи се на застраховане инвестиционни продукти.
13. С оглед пълноценната защита интересите на ползвателите, КЗ, а също и Директива 2016/97, предвиждат възможност за делегиране на правомощия на Комисията.
14. Кодексът за застраховането на основание разпоредбите на Директива 2009/138 относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна

дейност предвижда някои особени изисквания що се отнася до избягване на конфликт на интереси от застраховател, предлагащ застраховка „Правни разноси“.

Въз основа на направения съпоставителен анализ и отчитайки спецификата на застрахователната дейност могат да се направят следните **предложения**:

1. приемане на законодателни норми за разкриване на трайни и случайни конфликти на интереси;
2. въвеждане на легална дефиниция за „конфликт на интереси“ при корпоративно устроените юридически лица;
3. изчерпателно изброяване на лицата, които могат да бъдат засегнати от конфликт на интереси;
4. въвеждане на единна дефиниция за „свързани лица“;
5. превантивна проверка чрез въвеждане на задължително деклариране за наличие на конфликт на интереси и въвеждане на единни критерии за оценка на декларациите;
6. въвеждане на процедури за получаване на подаръци (регулирани подаръци и подаръци на незначителна стойност), както и процедури при злоупотреба с доверие;
7. създаване на забрани за заемане на друга длъжност или извършване на друга конкурентна дейност, с изключение на научна дейност;
8. провеждане на задължително обучение;
9. създаване на процедури, уреждащи въпроси, възникващи след прекратяване на правоотношенията и на последиците;
10. създаване на орган, специално натоварен за осъществяване на контрол;
11. уреждане на възможност за отделните корпорации да приемат вътрешни правила и процедури, доразвиващи производството по установяване на конфликт на интереси, отразяващи спецификата им.

2. Авторска справка за приносите и резюме на учебник по „Застрахователно право“, 2015, АИ „Ценов“ – Свищов, ISBN 978-954-23-1076-1

Настоящото издание на ученика по Застрахователно право адекватно запълва липсата на научна литература в един твърде продължителен период от време в СА „Д. А. Ценов“. Той е първата лястовичка, даваща една обща представа за застрахователното право, в подходящи форма и стил за възприемане от изучаващите го студенти. Предназначен е за студенти, обучаващи се в специалност „Застраховане“, но би бил полезен и за други икономически и юридически специалности.

В учебника частите са подредени в логическа последователност с цел по – лесното възприемане на една специфична юридическа материя от неюристи. Разгледани са основополагащите начала и принципи на застрахователното право; материята на застрахователния договор и на застрахователните посредници; формите на застрахователните организации; лицензирането им; прекратяването им и държавния надзор. Бегъл поглед е обърнат и на материята за някои застраховки, като в тази си част учебникът не претендира за изчерпателност, тъй като застрахователните продукти са предмет на изучаване от други дисциплини. Това е направено и с оглед учебникът да придобие своя стегнат вид.

Учебникът е съобразен с нормативна уредба, актуална към 01.07.2015г. и е рецензиран от проф. д.ю.н. Георги Стефанов и проф. д-р Боян Илиев.

СЪДЪРЖАНИЕ

ЧАСТ ПЪРВА

Тема първа. ИСТОРИЯ НА ЗАСТРАХОВАНЕТО. ПРЕЗАСТРАХОВАНЕ

1. Понятие и общи бележки.
  - 1.1. Определение за застраховане.
  - 1.2. Особености на застраховането като дейност.
2. История на застраховането.
  - 2.1. Периодизация на застраховането.
  - 2.2. История на българското застрахователно дело.
3. Отграничаване на застраховането от сходни правни фигури.
  - 3.1. Застраховане и социално дело;
  - 3.2. Застраховане и доброволно пенсионно осигуряване;
  - 3.3. Застраховане и самозастраховане;
  - 3.4. Застраховане и застрахователен пул/ застрахователен холдинг.
4. Видове застраховане.
  - 4.1. Законодателно определяне на видовете застраховки.
  - 4.2. Групиране на видовете застраховки.
5. Презастраховане.

Тема втора. ПОНЯТИЕ ЗА ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ПРАВО. СИСТЕМА, ПРЕДМЕТ И МЕТОД НА ПРАВНО РЕГУЛИРАНЕ. ИЗТОЧНИЦИ. ПРИНЦИПИ

1. Понятие за застрахователно право.
2. Система на застрахователното право. Предмет и метод на правно регулиране.
3. Източници на застрахователното право.
4. Основни принципи.

Тема трета. ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ПРАВНИ НОРМИ

1. Определение за застрахователна правна норма.
2. Видове застрахователни правни норми.

Тема четвърта. ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ПРАВООТНОШЕНИЕ. ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ КАТЕГОРИИ

1. Понятие за застрахователно правоотношение - характеристика.
2. Видове застрахователно правоотношение.
3. Застрахователни категории.
  3. 1. Потребител на застрахователни услуги;
  3. 2. Застрахователен риск;
  3. 3. Застрахователно събитие (случай);
  3. 4. Застрахователен интерес;
  3. 5. Застрахователно покритие (обезпечение);
  3. 6. Застрахователна премия (вноска);
  3. 7. Застрахователно плащане;
  3. 8. Застрахователен срок.

ЧАСТ ВТОРА

Тема първа. ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ДОГОВОР

1. Обща характеристика.
2. Сключване.
3. Изменение на застрахователния договор.
4. Прекратяване.
5. Прехвърляне на застрахователен портфейл. Прехвърляне на застрахователни дейности.

Тема втора. ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СТРАНИТЕ ПО ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ ДОГОВОР

1. Задължения на застрахования.
2. Задължения на застрахователя.

Тема трета. РЕГРЕСНО И СУБРОГАЦИОННО ПРАВО НА ЗАСТРАХОВАТЕЛЯ

1. Регресно застрахователно право.
2. Суброгационно право.

Тема четвърта. ПОГАСИТЕЛНАТА ДАВНОСТ ПРИ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ОТНОШЕНИЯ. ПРИНУДИТЕЛНО ИЗПЪЛНЕНИЕ ВЪРХУ ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ОБЕЗЩЕТИЕ/СУМА

1. Специфика на погасителната застрахователна давност.

2. Принудително изпълнение върху застрахователно обезщетение/сума.

Тема пет. ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ

1. Правни форми за организиране на застраховател.

1.1. Застрахователно акционерно дружество – особености и специфични изисквания;

1.2. Взаимозастрахователна кооперация;

1.3. Клон на чуждестранен застраховател;

1.4. Европейско акционерно дружество;

1.5. Презастраховател.

2. Извършване на дейност от чуждестранни застрахователи в България.

2.1. Извършване на дейност от застраховател/презастраховател със седалище в държава-членка на територията на РБългария.

А) право на установяване;

Б) свобода на предоставяне на услуги.

2.2. Извършване на дейност от застраховател със седалище в трета държава на територията на РБългария.

3. Извършване на дейност от местен застраховател в други страни.

3.1. Извършване на дейност в държава-членка от застраховател/презастраховател със седалище в РБългария.

А) право на установяване;

Б) свобода на предоставяне на услуги;

3.2. Извършване на дейност от застраховател/презастраховател със седалище в РБългария в трета държава.

4. Лиценз.

4.1. Издаване на лиценз.

4.2. Отказ за издаване на лиценз.

4.3. Отнемане на лиценз.

Тема шест. ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ПОСРЕДНИЧЕСТВО

1. Историческа характеристика.

2. Видове застрахователни посредници.

2.1. Застрахователен брокер.

2.2. Застрахователен агент.

3. Задължения за застрахователните посредници.

4. Извършване на дейност в РБългария от посредник, регистриран в друга държава-членка.

5. Извършване на дейност от местен посредник в друга държава-членка.

Тема седем. ПРЕОБРАЗУВАНЕ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛИ

1. Обща характеристика на преобразуването.
2. Специфика на преобразуването на застрахователи.

Тема осем. ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛИ

1. Ликвидацията.
2. Видове ликвидация.
  - 2.1. Доброволна.
  - 2.2. Принудителна.
3. Несъстоятелност на застраховател.

Тема девет. ДЪРЖАВЕН ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН НАДЗОР

1. Обща характеристика и история на държавния надзор.
2. Статут на Комисията за финансов надзор.
3. Правомощия на заместник – председателят, ръководещ управление „Застрахователен надзор“.

Тема десет. ДАНЪК ВЪРХУ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПРЕМИИ

1. Обща характеристика.
2. Определяне, деклариране и внасяне на данъка.

ЧАСТ ТРЕТА

Тема първа. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ ПРИ ИМУЩЕСТВЕНТО ЗАСТРАХОВАНЕ

1. Кръг на застрахованите лица и предмет на застраховане.
2. Специфика на имущественото застраховане.

Тема втора. ЗАСТРАХОВКА „ГРАЖДАНСКА ОТГОВОРНОСТ“

1. Обща характеристика.
2. Функции на застраховка „Гражданска отговорност“.
3. Сертификат „Зелена карта“.
4. Гаранционен фонд.
5. Национално бюро на българските автомобилни застрахователи (НББАЗ).

Тема трета. ЗАСТРАХОВКА „ЗЛОПОЛУКА“

1. Обща характеристика на специфика на застраховка „Злополука“.
2. Видове застраховки „Злополука“.

Тема четвърта. ЗАСТРАХОВКА „ЖИВОТ“

1. Обща характеристика.
2. Видове застраховки „Живот“

3. Прекратяване на застраховка „Живот“.
4. Понятие, правоспособност и отговорност на актюера.

3. Авторска справка за приносите и резюме на учебно помагало по „Застрахователно право. Учебно помагало“, 2015, АИ „Ценов“ – Свищов, ISBN 978-954-23-1077-8

Настоящото издание “Застрахователно право” е учебно пособие, което е предназначено за студентите от специалност „Застраховане“.

Пособието е съобразено с учебната програма по тази дисциплина, като затвърждава теоретичните и дава практически познания в съответната област, които са необходими за бъдещите специалисти.

Материята от учебника по Застрахователно право е пренесена в помагалото под формата на въпроси, тестове и казуси по достъпен за студентите начин. Отделните части от помагалото са съобразени с темите от учебника и са изчистени от ненужно теоретизиране.

Пособието не претендира за изчерпателност и юридическа задълбоченост, тъй като не това е неговата цел. Това е допуснато с цел то да придобие своя стегнат вид по отношение на краткост и обем.

При разработването на пособието авторът се е ръководил от две цели: да бъде пособието полезно в теоретичната част и да бъде верен помощник при семинарните занятия.

При разработването му авторът се е ръководел главно от издадения вече курс по Застрахователно право („Застрахователно право курс лекции, казуси, тестове, нормативен материал“ с автор Христина Атанасова, 2013г.).

В изложението са отразени всички промени в законодателството през 2014г. и то е съобразено с действащата нормативна уредба към 01.09.2014г., а за изчерпателност на нормативния материал се препоръчва да се ползва сайта на Комисията по финансов надзор: www.fsc.bg.

Учебното помагало е съобразено с нормативна уредба, актуална към 01.07.2015г. и е рецензирано от проф. д.ю.н. Георги Стефанов и проф. д-р Боян Илиев.

СТУДИИ И СТАТИИ
----

4. Авторска справка за приносите и резюме на студията „Съвременни форми за съвместен бизнес“, Алманах научни изследвания, т. 23, 2016, с. 5-34

Студията Съвременни форми за съвместен бизнес е резултат от научно-изследователски проект. С работа по него беше ангажиран екип, като всеки член участва с

авторска разработка. Целта на студията е да се дефинират възможностите за бизнес чрез употребата на съвместни форми.

Направената авторска справка показва, че приносът на гл.ас.д-р Х.Атанасова се отнася до нормативната уредба на формите за съвместен бизнес. Направен е извод, че понастоящем в практиката са се наложили следните форми на обединяване – франчайзинг, съвместните предприятия (joint venture), клъстерите и др. Направен е кратък преглед на уредбата на франчайзинга като договор. Основното, което прави впечатление е, че липсва единен закон, но уредба се среща в различни закони – Конституцията на РБългария, Търговския закон, ЗЗД, ЗМГО, ЗАПСЦ, ЗПРПМ, ЗЗК, ЗКПО (параграф 1, т.10 ДР), Етичен кодекс на българската асоциация по франчайзинг, ръководството на международните франчайзингови договори прието от Международния институт за унификация на частното право (UNIDROIT). Правилата за създаване на съвместни предприятия се уреждат предимно от търговското законодателство. Те представляват обединяване на усилията на две или повече предприятия с цел съвместно извършване на определена дейност. Характерно за съвместното предприятие е, че то може да се учредява под каквато и да било юридическа форма на обединяване.

В обобщение могат да се направят следните изводи и предложения:

- Държавата трябва да стимулира развитието и да осигурява условия за възникване на нови обединения за извършване на съвместен бизнес, но не и да се опитва изкуствено да ги създава;
- Следва да се предприемат действия по усъвършенстване на търговското законодателство и осигуряване на ясни правила за стопанска дейност, намаляване на бюрократичните спънки пред бизнеса и осигуряване на финансова стабилност;
- Усилията да се насочат към подпомагане набирането, обработването и разпространението на информация, необходима за развитието на търговските обединения.

5. Авторска справка за приносите и резюме на студията „Задължителното застраховане при пазарни условия“, *Алманах научни изследвания, т. 23, 2016, с. 153 – 177*

Студията „Задължителното застраховане при пазарни условия“ е резултат от труда на колектив, работещ по едноименния научно-изследователски проект. Всеки от авторите има своя авторски принос.

Застрахователната дейност е специфична търговска дейност и като такава тя има своята нормативна уредба. Доброволността на застраховането е правило, чието изключение е именно въвеждането на задължителни застраховки. Задължителното застраховане се въвеждат от една страна, когато има висок риск от нарушаване на обществен интерес, а от друга страна, когато изпълнението на професионалните задължения на определени категории лица, е свързано с риск от нарушаване на правата на други лица. В известен смисъл задължителният характер на застраховането противоречи

на пазарния принцип за автономно вземане на решение. От друга страна, при определени варианти на адаптация, задължителното застраховане може да реши някои важни проблеми, които възникват в развитието на пазарната икономика.

Целта на настоящата студия е да се посочат положителните черти на задължителното застраховане и да бъдат очертани основни организационни принципи при неговото практическо осъществяване.

Предмет на изследването са: А) Гражданска отговорност на автомобилистите; Б) Злополука на пътниците в средствата за обществен превоз и В) свободните професии, за които действащото българско законодателство предвижда задължително застраховане на отговорността с оглед практикуването на определената професия.

При така направения преглед може да се обобщи, че задължителното застраховане предстои да се развива като една съществена част от застрахователната дейност. Във всяка една професия, при която са заложили изисквания за професионална квалификация, то е предвидено като задължително условие за извършване на професионалната дейност. Друга част, тази при която е застрашен обществен интерес, то вече е доказало своята задължителност.

6. Авторска справка за приносите и резюме на статията „Задължителна застраховка „Отговорност на туроператора“, сп. Търговско и облигационно право“, София, ISSN 1314-8133, кн. 2, с. 21 – 29

Застраховката „Отговорност на туроператора“ е една от задължителните застраховки, предвидени в Кодекса за застраховането и нормативно уредена в Закона за туризма (ДВ, бр. 109, в сила 26. 03. 2013г.) и новата Наредба за условията и реда за сключване на договор за задължителна застраховка „Отговорност на туроператора“ (обн. ДВ, бр. 2 от 01.2014г.). Тази застраховка освен задължителна е и професионална, т.к. е свързана със специфичната търговска дейност, извършвана от туроператор. Тя покрива отговорността на туроператора за причинени вреди вследствие на неразплащане с контрагентите, включително при неплатежоспособност и несъстоятелност, т.е. отговорността на туроператора е сведена до причинени имуществени щети на неговите клиенти.

Като всички видове професионални застраховки и тази задължителна застраховка покрива отговорността на туроператора за причинени вреди вследствие на неразплащане с контрагентите, включително при неплатежоспособност и несъстоятелност (чл.98, ал.1 ЗТур). Съгласно Наредбата обект на задължително застраховане е отговорността на туроператора за причинени вреди на потребителя вследствие на неразплащане със своите контрагенти и доставчици, включително при неплатежоспособност и несъстоятелност на туроператора (чл.3). Следователно обект на застраховката е отговорността на туроператора за вреди от неплатежоспособност, несъстоятелност, а както и друго основание за неразплащане със съконтрагентите.

В статията се разглеждат сключването, времетраенето, прекратяването и неизпълнението на договора за задължителна застраховка „Отговорност на туроператора“.

Направен е анализ на специфичните моменти в договорните отношения - определянето на застрахователната сума, което става на базата на деклариран оборот, както и задължението за представяне на сертификат, издаден от застрахователя, удостоверяващ сключения договор.

В заключение може да се обобщи, че на първо място застраховката „Отговорност на туроператора” е задължителна застраховка - предвидена в КЗ и доразвита в ЗТур, и на второ място тя е професионална поради своето изрично правно положение - уредбата ѝ в специален закон (ЗТур), отнасящ се до туристическата професия и дейността по упражняването ѝ.

Завишаването на минималните лимити на отговорността на туроператора ще даде сигурност у кредиторите-потребители, но остава открит въпросът доколко декларираният оборот ще съвпада с действителния такъв.

Новата Наредба урежда задължителната застраховка по един лаконичен и препращащ към закона начин. Нейната цел основно е сведена до уредба на минималните лимити на отговорност на туроператор.

7. Авторска справка за приносите и резюме на статията „Задължението на застрахователите за приемане на вътрешни правила за установяване на конфликт на интереси“, *Социалните науки и икономиката (взаимодействие и перспективи за сътрудничество): Международна научна конференция – Свищов, 31 октомври 2014, том 1, с. 145-150*

Кодексът за застраховането (в глава VII „Разкриване на конфликт на интереси. Застрахователна тайна“, раздел I „Конфликт на интереси“) урежда процедурата по разкриване на конфликт на интереси, последиците от неспазване на изискванията при конфликт на интереси и особените изисквания за избягване на такъв конфликт (чл.90 – 92 КЗ) и членовете, отнасящи се за застраховане на правни разноски (чл.219, 221).

Това е нова уредба за застрахователната дейност, т.к. такива правила не попадаха под приложното поле на отменения Закон за застраховането.

В статията се прави съпоставителен анализ между уредбата за конфликт на интереси в публичния сектор и тази в КЗ. За разлика от ЗПУКИ, където конфликт на интереси може да възникне и за служител на администрацията, то КЗ визира само физически лица, които заемат управителна, контролна или представителна длъжност. КЗ в качеството си на специален закон урежда различна процедура по установяването на конфликт на интереси. Докато ЗПУКИ предвижда специален орган (Комисия по предотвратяване и установяване на конфликт на интереси), в чийто ресор е установяването на конфликт на интереси, то КЗ не предвижда такъв орган, а оставя това правомощие в ръцете на конкретния застраховател, който приема вътрешни правила, с които да се уреждат реда за разкриване на конфликт на интереси и за осигуряване на доверителност, за да не се допуска увреждане на нечии интереси. Друга отлика от общите правила е, че докато ЗПУКИ предвижда, че Комисията по предотвратяване и установяване на конфликт на интереси се произнася с

решение по подадения сигнал (който не може да бъде анонимен), процедурата по обжалване на решението е по реда на АПК (в 1-месечен срок от влизане в сила на решението, председателя на комисията издава наказателно постановление, което може да се обжалва по реда на ЗАНН), то в КЗ липсва такава процедура. Тук зам.-председателя на КФН налага принудителни административни мерки съгласно чл.302 КЗ, когато се установи, че лицето нарушава правилата за разкриване на конфликт на интереси, установени от конкретния застраховател. Тези правила не са унифицирани и всеки застраховател е свободен сам да регулира случаите, при осъществяването на които се счита конфликт на интереси, съобразявайки се на общите разпоредби на ЗПУКИ. Практиката на застрахователите с цел недопускане на конфликт на интереси е свързана с подписване на декларация от служителите. В чия компетентност ще бъде включено правомощието за предотвратяване на конфликт на интереси е решение на самия застраховател, което зависи от неговата вътрешна организационна форма. Може да се създаде самостоятелен отдел или специализирана служба, или да е правомощие на изпълнителните директори. Някои пенсионно – осигурителни дружества са създали самостоятелен отдел, наречен „Съответствие“, а някои застрахователи - служба „Вътрешен контрол“. От същата практика могат да се ръководят и други застрахователни дружества.

De lege ferenda предлагам:

1. Легална дефиниция за конфликт на интереси при юридическите лица със специфичен предмет на дейност;
2. Приемане на специална нормативна уредба (наредба) относно предотвратяването и установяването на конфликт на интереси при корпоративно устроените юридически лица (в частност застрахователите);
3. Унифицирани вътрешни правила относно процеса на установяване на конфликт на интереси и възможността за обжалваемост;
4. Провеждане на периодично специализирано обучение на служителите им.

8. Авторска справка за приносите и резюме на статията „Специфика на взаимозастрахователната кооперация“, ел. сп. Диалог, бр.2/2015, с.15-28

Настоящата статия има за цел да извлече спецификите на кооперацията – застраховател от другите кооперативни сдружавания като обикновената кооперация, жилищностроителната кооперация и Европейското кооперативно дружество. Тя се постига чрез използване на сравнително – правния метод. Взаимозастрахователната кооперация, макар и кооперация, има свой специфичен предмет на дейност (животозастраховане); има свои отличителни белези относно съдържанието на устава ѝ; относно задължителното съдържание на фирмата ѝ; нормативно уредени изисквания за притежаването на професионален опит, квалификация и добра репутация за членовете на управителния и контролния съвет; изисквания към член – кооператорите и минимален размер на гаранционния капитал.

На основание направения кратък сравнителен анализ може да се направи следното обобщение относно ВЗК като търговец със специфичен предмет на дейност:

- Тя извършва дейността си, позовавайки се на принципа на доброволността;
- Тя може да извършва само застрахователна дейност, друг вид дейност не може да се регистрира като неин предмет на дейност;
- Може да сключва застрахователни договори само по видовете застраховки, разрешени с лиценза;
- Може да извършва само животозастраховане;
- За да извършва тази специфична дейност, тя трябва да притежава лиценз, издаден от КФН;
- Върху нея и дейността ѝ се осъществява постоянен държавен надзор, в лицето на КФН, управление „Застрахователен надзор“;
- Длъжна е да притежава собствени средства, чиито граници са определени в КЗ;
- КЗ предвижда специални изисквания за членовете на управителните и контролните органи, а също и за фигурата на отговорния актюер.

В заключение може да се направи извода, че ВЗК съществено се отличава от общото понятие за кооперация. Основание за това е наличието на специален закон, уреждащ нейния правен статут. Понастоящем по клон животозастраховане работят 17 застрахователни компании, от които само две са регистрирани като ВЗК. Тази тенденция (на „непривлекателност“ на животозастраховането) се основава на държавната политика, която е насочена много повече към имущественото застраховане, отколкото към личното. В подкрепа на становището е и въвеждането в редица специални закони на задължителна застраховка на професионалната отговорност за определени професии. Ценността „живот“ остава на заден план. Би било удачно държавата да уреди допълнителни стимули (освен данъчни) за развитие на животозастраховането с цел възраждане на конкурентноспособността на ВЗК. Такива могат да бъдат: облекчен режим на регистрация на ВЗК; предвиждане на възможност за учредяване ѝ като наднационално сдружаване; а също така и съкратено производство при прекратяването ѝ; и не на последно място въвеждане на задължителна застраховка „Живот“ за определени рискови професии (първа категория труд).

ДОКЛАДИ

9. **Авторска справка за приносите и резюме на доклад „Европейското акционерно дружество като застраховател“, Научна конференция на Русенски университет „Ангел Кънчев“ съвместно със Съюза на учените (сборник научни трудове), Научни трудове на Русенски университет, т. 51, серия 7, 2012, с. 185 – 189**

С влизането в сила на новия Кодекс за застраховането (01.01.2006г.) и последвалите го изменения, съобразно действието на разпоредбите на Регламент (ЕО) 2157/2001 относно устава на европейското дружество, българският нормотворец въведе възможността Европейското дружество да може да извършва застрахователна и презастрахователна дейност на наша територия, прилагайки разпоредбите на КЗ, отнасящи се до застрахователи акционерни дружества.

В изложението на настоящия доклад се разглеждат въпросите относно приложението на КЗ като специален закон в случаите, когато ЕАД желае да извършва застрахователна дейност на наша територия.

В България, която е държава с инпортна икономика, все още няма регистрирано ЕАД. Макар че застрахователната дейност е всеобща (извършва се във всяка една държава), би било удачно вместо чуждестранните застрахователи да регистрират на наша територия клонове, наши застрахователни дружества да се обединят и да създадат застрахователно европейско дружество. Централизирането на дейността значително ще улесни специфичните капиталови изисквания за извършване на застрахователна дейност.

10. Авторска справка за приносите и резюме на доклад „Задължителност на застраховката на арендатора“, *Национален аграрен сектор – елемент на европейските земеделски региони в стратегията „Европа 2020“: Юбилейна научнопрактическа конференция с международно участие – Свищов, 6 – 7 ноември 2014, ISBN 978-954-223-1013-6, том 2, с. 113-118*

Обект на изследване е характерът на застраховката на арендатора съгласно правилото на чл.7, ал.3 от Закона за арендата в земеделието (ЗАЗ). Настоящият доклад си поставя за задача да даде отговор на следните въпроси: 1. Задължителна ли е застраховката по смисъла на Кодекса за застраховането или е доброволна, основаваща се на основния принцип в застраховането – доброволността; 2. Императивен или диспозитивен е характерът на нормата на чл.7, ал.3 ЗАЗ; 3. Дали застраховката, макар и имуществена, е застраховка на професионалната отговорност на арендатора или не.

De lege ferenda би било удачно да се уреди нормативно:

1. Задължението за застраховане при липса на опис;
2. Професионална застраховка на „Гражданската отговорност“ на арендатора.

11. Авторска справка за приносите и резюме на доклад „Конфликтът на интереси в застраховането“, *Сборник с доклади Правото между традицията и модерността, Научна конференция, проведена в рамките на Лятната научна сесия на ЮФ катедра „Правни науки“ във ВСУ „Черноризец Храбър“ 20.06.2014г, ISSN 1313-7263, кн.27, с. 245 – 249*

В доклада се прави съпоставителен анализ между уредбата в ЗПУКИ и тази в КЗ. Направен е кратък преглед и на правилата на ДИРЕКТИВА 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 година относно започването и упражняването

на застрахователна и презастрахователна дейност (Платежоспособност II) (преработка) (текст от значение за ЕИП) Обн. L ОВ. бр.335 от 17 Декември 2009г. Съгласно точка 83 от ДИРЕКТИВА 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 година относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност (Платежоспособност II)(преработка)(текст от значение за ЕИП) Обн. L ОВ. бр.335 от 17 Декември 2009г. „конфликти между застраховани лица и застрахователни предприятия, покриващи правни разноски, следва да се разрешават по възможно най-справедливия и бърз начин. Поради това е целесъобразно държавите-членки да предвидят арбитражна процедура или процедура, която осигурява равностойни гаранции“.

Съобразявайки се с правилата на Директива 2009/183/ЕО КЗ в чл.92 предвижда особени изисквания за избягване на конфликт на интереси. Тези изисквания се отнасят само до застраховка правни разноски. Разпоредбата е диспозитивна и застрахователят може да избегне конфликт на интереси, като изпълни поне едно от изискванията на закона:

1. не допуска негови служители, на които е възложено уреждането на претенции или даването на юридически съвети по застраховка на правни разноски, едновременно с това да извършват сходна дейност във връзка с други видове застраховки по раздел II от приложение № 1 за негова сметка или за сметка на друг застраховател, с който застрахователят се намира в търговски, финансови или административни връзки. Това е един от основните принципи – забрана за предлагане на идентични услуги. Тук КЗ визираща и служителите на застраховател, но само тези, които дават правни консултации или които са упълномощени за уреждане на възникнали претенции. Това не са всички служители на застрахователя, а само изрично упълномощените.

2. ако извършва покритие на рискове по застраховки на правни разноски и по други застраховки по раздел II от приложение № 1, да прехвърли уреждането на претенции по застраховки на правни разноски на друго юридическо лице при условията и по реда на чл. 60, което трябва да отговаря на условията по т. 1. Принцип на отговорност.

3. да предостави на застрахованото лице правото да упълномощи адвокат по свой избор за защита на неговите интереси от момента, в който за застрахованото лице е възникнало правото да получи обезщетение по застраховката (чл.221 КЗ). Принцип на зачитане интересите на заинтересованите лица.

Въз основа на направения съпоставителен анализ и отчитайки спецификата на застрахователната дейност, предлагам *de lege ferenda*:

1. законодателни норми за разкриване на трайни и случайни конфликти на интереси;

2. легална дефиниция за „конфликт на интереси“ при корпоративно устроените юридически лица;

3. установяване на процедури за разкриване и решаване на възникнал конфликт на интереси;

4. вътрешни правила и процедури, отразяващи спецификата на съответния застраховател.

12. Авторска справка за приносите и резюме на доклад „Проектозакон за брокерите на недвижими имоти“, *троително предприемачество и недвижима собственост, Сборник с доклади от 30-та научно-практическа конференция – ноември 2015; ISSN 1313-2369, с. 165-172*

Идеята за специален закон за брокерите на недвижими имоти датира от края на 2012г. Основният мотив за създаването на такъв закон не е желанието да се затвори пазара за определен брой фирми или да се създаде картел, а големият обществен интерес по въпросите за измамите с недвижими имоти, за непрофесионалното и безотговорно отношение на брокерите, липсата на идентификация за брокерите, за накърняване на интересите на потребителите на услуги, извършвани от брокери и агенти на недвижими имоти. Брокерите са първите, които поемат упрека при имотна измама.

Докладът е структуриран в две части. В първата част са разгледани основните моменти в проектозакона. Във втората част - пропуските, т.е. въпроси, които не намират уредба.

В заключение може да се направи следния извод: брокерът на недвижими имоти стои най-близко до чистия вид на търговското посредничество. Той винаги е търговец, който свързва (чрез дейността на своите агенти) две лица с цел сключване на сделка между тях. Като всички търговски посредници и той е длъжен да води регистър (дневник) за извършената дейност. Винаги действа на основание сключен договор, който тук може да бъде не само за търговско посредничество, но и за поръчка или пък комисионен. Проектозаконът предвижда за извършването на този тип услуги специални изисквания и вписване в специален регистър. След изтичането на една година от влизането в сила на закона се предвижда всички брокери и агенти да се впишат в регистъра на Камарата, в противен случай губят правото да упражняват този вид услуги, но не губят своето търговско качество.

13. Авторска справка за приносите и резюме на доклад „Задължителното професионално застраховане“, *Научни трудове на Русенски университет, 2015, том 54, серия 7, с. 103-107*

Съгласно Кодекса за застраховането (чл. 6, ал. 1) – застраховането се извършва на принципа на доброволност, но пак там (ал. 2) се постановява, че може да съществува и задължително застраховане, което обаче се установява само по някой от нормативно уредените начини: със специален закон или с международен договор (ратифициран, обнародван и влязъл в сила за страната ни). По този нормативен път българският законодател урежда два вида застраховане – доброволно (което е правилото) и задължително (което е изключението). Задължителните застраховки не са изчерпателно уредени и изброени в КЗ. Съгласно чл. 249 от КЗ е предвидено, че задължителни застраховки са: „Гражданска отговорност“ на автомобилистите; „Злополука“ на пътниците в средствата за обществен превоз (наричана за краткост „Злополука на пътниците“), както

и други застраховки, които се уреждат от специалното законодателство или такива, които са предвидени в международни договори, по които РБългария е страна, след ратифицирането им (от Народното събрание или от Министерския съвет) и влизането им сила. Кодексът урежда изчерпателно само задължителните застраховки „Гражданска отговорност“ на автомобилистите (чл. 257 – 275) и „Злополука“ на пътниците (чл. 276 – 281). Правната уредба на останалите задължителни професионални застраховки се намира в отделни специални закони на гражданското законодателство. Що се отнася до международните договори, считам че щом задължителното застраховане в РБългария се урежда от закони, то следователно и международните договори, които са ратифицирани от Народното събрание, ще имат силата на закон и в този случай те ще са част от застрахователната уредба на задължителните застраховки. Потвърдените от Министерския съвет международни договори имат силата на постановления и в този случай те нямат силата на закон, следователно не могат да предвиждат въвеждане на задължителни застраховки, т.е. не може с постановление на МС да се дава нормативна уредба на задължителна застраховка. Актовете на МС следват законите на НС в йерархичната стълбца на нормативните актове. С постановленията на МС могат да се приемат правилници и наредби, което означава, че не може с подзаконов нормативен акт да се въвежда задължително застраховане, тъй като КЗ изрично предвижда, че задължителните застраховки могат да намерят своята нормативна уредба само и единствено със специален закон.

Задължителното застраховане се въвежда, при условие че защитата, от която се нуждаят субектите, претърпели вреди, е от обществен интерес. В този смисъл задължителните застраховки, предвидени в специалното законодателство, могат да се обособят в два основни клона:

а) задължителна застраховка срещу „Злополука“ и „Живот“ за сметка на работодателя;

б) задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ за вреди, които могат да настъпят в следствие на виновно изпълнение или неизпълнение при упражняване на професионална дейност (застраховка „Професионална отговорност“).

Направен е опит да се изведе различието между свободна и регулирана професия. В обобщение може да се направи извод, че разграничението между регулирани и свободни професии не е доведено докрай от законодателя. На това основание не може да се даде категоричен отговор за кои професии е задължително професионалното застраховане и за кои не е. Съгласно сега действащото законодателство задължителното застраховане на „Професионалната отговорност“ е въведено само за част от лицата, които при осъществяване на своите професионални компетенции, могат чрез своите действия или бездействия да увредят интересите (живота и/или здравето) на клиентите си, без да е от значение към кой вид професии спадат.

De lege ferenda предлагам:

1. да се въведе единен подход при определяне лимита на отговорност на застрахователя;
2. да се доведе докрай разграничението между свободна и регулирана професия;
3. да се въведат единни правила за задължителното застраховане на „Професионалната отговорност“.

14. Авторска справка за приносите и резюме на доклад „Проектозаконът за представителите по индустриална собственост“, Русенски университет, ЮФ, Сборник доклади от научно-практическа конференция посветена на живота и делото на проф. д-р Георги Боянов, с. 170-178

Към настоящия момент статутът на представителите по индустриална собственост се урежда с подзаконов нормативен акт – Наредба за представителите по индустриална собственост, приета с Постановление на МС №137/15.07.2003г., последно изменена ДВ, бр. 47/22.06.2012г., която е издадена на основание чл. 3, ал. 1 от Закона за патентите и регистрацията на полезни модели. В общи линии Наредбата урежда твърде лаконично статута на представителя по индустриална собственост (ПИС). Уредбата се свежда до придобиване на правоспособност на ПИС и правата и задълженията му по време на упражняване на представителството.

През последните години законодателят прие една голяма част от закони, чиято цел е да се регулират свободните професии и лицата, които ги упражняват. Норми от такъв характер са приети относно изискванията за одитори, архитекти, инженери, фармацевти, нотариуси, адвокати, оценители, брокери, занаятчии. Сега такава уредба се подготвя и за представителите по индустриалната собственост.

Прави впечатление, че в законопроекта е направен опит да се даде легално определение за представител по индустриална собственост. Законопроектът урежда материалните предпоставки за придобиване на правоспособност на представител. Това са изисквания на закона, на които едно физическо лице трябва да отговаря, за да може да придобие качеството представител по индустриална собственост. Тези предпоставки могат да бъдат разделени на положителни и отрицателни. Изследвани са: от една страна елементите от фактическия състав за придобиване на правоспособност за ПИС, от друга – изгубване на качеството ПИС.

Пропуск на закона е, че не го задължава да води счетоводство и да се осигурява по реда, предвиден за свободните професии.

В обобщение може да се каже, че в проектозакона:

- Подробно са уредени и доразвити изискванията за придобиване и преустановяване на правото да се упражнява професията;

- Предвидени са разпоредби относно провеждането на обучение и изпит за придобиване на професионална квалификация;

- Уредени са редът и условията за вписване в Регистъра на представителите по индустриална собственост и на сдруженията им;

- Уреждат се режимът за трайно предоставяне на услуги от чуждестранни представители, установени за упражняването на професията в България, както и режимът за временно или еднократно извършване на действия у нас от такива лица. За последните е предвиден специален (облекчен) режим за достъп до пазара на услуги в България, съобразен с предписанията на чл. 6 и 7 на Директива 2005/36/ЕО и съгласно Закона за признаване на професионални квалификации.

- Законопроектът урежда подробно и основните функции на Камарата, правата и задълженията на членовете ѝ, нейните органи за управление, поддържането на Регистър на представителите по индустриална собственост и вписванията в него. Камарата представлява интересите и защитава правата на представителите, следи за спазване на техните професионални задължения, на правилата за лоялна конкуренция, грижи се за тяхната квалификация.

- В законопроекта е уреден подробно и преходният режим за упражняване и придобиване на право за упражняване на професията до учредяване на Камарата, както и редът за нейното учредяване.

- Въведено е задължително застраховане на „професионалната отговорност” съгласно изискванията на Директива 2006/123/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 г. относно услугите на вътрешния пазар;

- Регламентирана е имуществената и дисциплинарна отговорност на представителите и правилата за провеждане на дисциплинарно производство, с което се предоставят гаранции за спазване на професионалната етика и високите професионални стандарти при упражняване на професията.

Така направен прегледа на закона може да се заключи, че той едно дългоочаквано развитие на нормативната уредба в областта. Сега е въпрос на пленарно обсъждане и приемане от Народното събрание, за да стане част от регулаторния режим относно свободните професии.

София, 09. 2017г.

Изготвил:
(гл.ас.д-р Христина Т. Атанасова)